ДВАЙСЕТ И ЧЕТИРИ

Генералният директор на "Експорт-импорт" ме вика само в два случая: когато ме премества от една работа на друга или когато забъркам някоя грандиозна каша. Тогава казва на секретарката, че го "няма за никого в канцеларията", затваря тапицираната врата, вади от барчето водката и произнася прословутото си изречение: "Ти знаеш, че аз съм те довел тук..."

Наистина, онова лято, след смъртта на Але, Белград сякаш съвсем опустя. Никъде никой от познатите! Едно августовско утро, докато тършувах из джобовете на стария си панталон в безуспешно търсене на някой забутан кинт, се натъкнах на визитна картичка, напечатана със златни букви. Генералният директор на "Експорт-импорт"! След като набързо монтирах прекъснатия филм, отидох да го посетя.

- "Срем, Банат и Бачка, три сърца юнашки..." - казах аз, сещате ли се? "Свободно си се шибайте, деца, в шибането е спасението! Величествено шибане..."

Не си спомняше нищо, но все пак ми даде работа като куриер. Стремглаво напредвах в службата. Днес, след петнайсет години работа в "Експорт-импорт" вече въртя ръчката на циклостила, на който се печата "Вътрешна информация"!

- Яви се при кадровика! - каза Генералният. - Започваш в понеделник. Дотогава си купи дрехи и се приведи в приличен вид...

Извади дебел портфейл, от който на масата се изтъркаляха два презервативa, и отдели няколко едри банкноти:

- Ще ми ги върнеш от първата заплата... А сега, изчезвай!

От страх да не закъснея за първата си работа в живота, която започваше точно в седем, се събудих като таласъм - в четири! Новият ми затворнически костюм ме очакваше на стола. В шест часа вече пиех кафе в "Касина" на Теразие заедно с десетина клошари и ранобудници. Тъпчейки на място като кавалерийски кон, видях като през сън как в "Касина" влиза тълпа мои бивши приятели. Връщаха се от някакво забавление.

- Къде беше нощес?

- Тъкмо тръгвам! - казах и избягах от "Касина".

Але, Мима, Френк Саймънс, Бане Йегуля, Съдията, г-н Павличек... - те всички днес ми приличат на артисти в някой ням филм от моя предживот. Сякаш са излезли от някаква филмяга, която съм гледал отдавна и вече съм забравил заглавието й.

И нощта, когато за последен път плавах с Мима на "Пяна"...

Носейки се с помощта на нощния ветрец, доплавахме до най-широката част на реката, точно над Ада Меджица, и там потопихме на дъното вещите на Але. Нека никой не носи Миминия пуловер! Вярвам, че този вързоп с камък по средата е още там, покрит с речна тиня.

Изпратих я за последен път до тях на Сеняшка през струи на дъждовални пръскачки. Водните арки, под които претичвахме, сякаш прославяха нещо, което е могло да се превърне в любов. На Сеняшкия пазар събудихме заспал селянин, който лежеше върху купчина дини. Купихме една го-

ляма, която селянинът дълго почукваше и се вслушваше какво става вътре:

- Зряла е - каза той. - Сърцевината й е зряла; да ви е сладко!

Изкачихме се до стадиона на Югославската народна армия. Вход "Д" беше отворен и ние без затруднение стигнахме до игрището. Вървяхме през ниско подстриганата трева, а наоколо беше августовска нощ, отгоре - милиарди звезди, а стадионът шумеше като бетонна раковина.

Поставихме прощалната диня точно върху бялата точка в центъра. Разрязахме я с Мимината пила за нокти.

Мима плачеше над своята половина, сърбайки хладкия сладък сок заедно със сълзите си. Нещо завършваше.

Сърцето ми беше зряло.

И сега, петнайсет години по-късно, докато крача по дългия застлан коридор към кабинета на Генералния на "Експорт-импорт", се питам за кой вариант ли се отнася: преместване на място, "на което ще ми бъде много по-добре, с оглед на моите способности", или грандиозна каша? А може би кантората желае да ми подари ръчен часовник за дълга вярна служба?

Потъвам в тапицирания кабинет на Генералния. От дъното чувам гласа му:

- Това е другарят Яша Мелви, наш посланик в Тайлезия...

Ръкувам се и пропадам в предложения ми фотьойл все по-дълбоко и все по-дълбоко, докато другарят посланик изговаря изречението, което ме буди от сън, продължил петнайсет години:

- Вие познавате ли Мима Лашевска?

Господи, дали съм познавал Мима Лашевска! Виновен ли съм, че я познавам?

- Познавам Мима Лашевска.

- Значи, на този прием в кралската резиденция Нго Ди Тхан - продължи другарят Яша Мелви монолога си, оцветен от силен чужд акцент, изведнъж ми се стори, че чувам нещо страшно познато! Тази мелодия, която изпълняваха туземците на чудноватите си инструменти, ми напомняше на нещо, което съм слушал вече някъде, макар че в Тайлезия бях от една седмица. Само да ги видите тези инструменти! Ни най-малко не приличат на европейските! Те са предимно духови, дълги по пет-шест метра, които произвеждат особен звук, подобен на жужене на пчели или съскане на змии... Тайлезийските музиканти не познават хармонията, че дори и полифонията: служат си с древна скала само от три тона, които варират до безсъзнание. Всеки от тези три тона си има своя висулка в нещо като цимбала и камбани, от които някои са съвсем малки, не по-големи от лешник, а други пък огромни - като камбаните на нашите църкви. Главният инструмент е "пхарбу-бан", комбинация от примитивен фагот, към който са добавени четири струни и мях. Звукът му има ритуална стойност и затова на него има право да свири само племенен жрец от шестнайсета степен, наричан "пхарб" - пазител на ритуалните тайни. Е, та можете да си представите колко бях смаян, когато съвсем ясно и отчетливо в свирнята на дворцовия оркестър разпознах песента "Ой, Мораво, мое село равно..." Мисля, че така се казваше песента, нали?

- "Що си равно, щом се наводняваш..." - затананика си Генералният, сипвайки водка на себе си и на посланика.

- Точно така! И то къде? Насред Нго Ди Тхан! И което е най-смешно, никой, освен мен, не забелязваше, че става нещо странно - там беше целият дипломатически корпус и

крал Нитуб Тай Боа. Отначало помислих, че ме е хванало уискито от горещината (трябва да знаете: лете температурите в Тайлезия достигат четирийсет и пет градуса на сянка, а прибавете към това и непоносимата влага!), искам да кажа, помислих си, че имам халюцинации, та го попитах на английски, но той не знаеше нито дума от някой друг език, освен *тай-тай*, на който се говори на Тайлезийския архипелаг. Беше съсухрен като тръстика и не тежеше повече от трийсетина килограма - тяхното телосложение ни обяснява и мистерията на начина им на изхранване, нали? На тайлезийците, например, е достатъчно да преживят една шепа ориз дневно и паче от корена *гао*, който има силно наркотично действие; поради това целият народ сякаш е муден, искам да кажа, всички са някак си сънени и отдадени на летаргия... Струва ти се, че спят с отворени очи! Как иначе да си обясним, че независимост са получили едва през 1960 г. и че през цялата им история са ги експлоатирали, отначало китайците, после японците и накрая англичаните, които все още притежават седемдесет процента от капиталите, вложени в тайлезийските плантации за каучук и в урановите мини. И как да си обясним, че за напредъка си през последните десет години, ако щете най-вече и за своята независимост, тайлезийците трябва да се отблагодарят на една чужденка (макар че, нали, това трябва да бъде схващано, като имаме пред вид, че една личност изобщо не е в състояние да предприеме нещо, ако за него не съществуват условия от обществено-политически и икономически характер, както ни учи диалектическия материализъм!), но все пак - винаги това вечно "все пак" - тази чужденка като че ли ги е измъкнала от феодализма и колониализма; изградила е първите болници и училища и така станала тяхната Кралица *Ретха* - почти непреводимо, знам, това име води корена си от санскрит и значи нещо като "Мъдра"! И сега, най-главно-

то - тази жена е европейка, това го знаех по-рано, но откъде да знам, че била *нашенка*? Защото през цялото време на подготовката ми в Секретариата за външни работи тя беше известна под името Мима Лашевска, което ни водеше до заключението, че евентуално е от полски или украински произход; една от онези авантюристки по широкия свят, които са хванали мъжете си от екзотични страни на Пигал или Сохо, докато са били още студенти. Но не, мили ми господа, с помощта на преводач тази вечер в Нго Ди Тхан узнах, че нашата песен свирачите са научили от самата Кралица *Ретха* през свободното й време, мисля, за това можете да ми вярвате! Успях да издействам да ме приеме още същата вечер. Преведоха ме през цял лабиринт от малки дворци от тръстика и папирус, по които бяха изписани молитви с чудните им йероглифи *пхоекс* и, най-после, когато ме въведоха при Кралицата, узнах, че е от Белград, май ще е живяла на Дединска улица...

- На Сеняшка! - казах аз и това беше първата или втората дума, която успях да изговоря от своето влизане, защото другарят Мелви спадаше към онази благословена категория хора, които, щом започнат да разказват нещо, изпадат в чиста логорея - перпетуум мобиле! - най-много се наслаждават от собствените си, добре оформени изречения и на марципанения си глас, така че, въпреки силния интерес за съдбата на Мима Лашевска, не можех да преодолея дремливостта, която ненадейно започна да ме обзема. Не знаех дали за тази зашеметеност причина е парното в кабинета на Генералния или мекият плюшен фотьойл, в който се задушавах.

- Озовах се при една, ей-богу, още съвсем хубава жена - продължи другарят Мелви. - Не е вече в първа младост, естествено! Седеше на рогозка и пушеше европейски цигари. Онова, което най-много ме озадачи, бяха зъбите й!А

именно, че бяха целите червени. Това е от корена *гао*, за който вече ви говорих, а на онези, които го употребяват, с течение на времето зъбите стават ярко червени... Трябва да ви призная, толкова бях смутен от тази среща, че направих един малък гаф - подадох ръка на Кралицата!

- Че какво? - рече Генералният. - Защо да не й подадеш ръка?

- В Тайлезия много малко се ръкуват, поне не спадащите към *тайхема*, които за нас, белите хора, са недосегаеми - един вид табу. Но Кралицата само добродушно се усмихна и прие това с жест на истинска лейди. "Как е в Белград?" - запита ме тя. Обясних й, че отдавна не съм бил у нас, но че се надявам всичко да е наред. Значи, тази жена ме питаше наистина за невероятни неща! Струваше ми се, че малко е мръднала, малко своенравна, искам да кажа... Първо се заинтересува за Ада Циганлия. Попита ме, дали ходя да се къпя. Казах й, че сега имаме няколко великолепни олимпийски басейни и спортни центрове и че почти никой не се къпе в Сава, която при това е и замърсена. "Всичко е замърсено - каза, - тук за щастие имаме още истински реки, чиято вода може да се пие!" След това ме разпитваше за греяната ракия; питаше ме дали чашите все още се увиват в книжни салфетки или това се е променило. Какво дават по кината, кой е есенен шампион по футбол. Казах й, че "Звезда" е шампион. "Звезда"... - каза носталгично. - "'Звезда'! Какво стана с Шекуларац?" Той вече не играе. "Защо?" Играе в Колумбия. Повтори няколко пъти: "Шеки, Шеки, Шеки...", сякаш си спомняше забравена дума.

- Наистина - запита полупияният Генерален. - Какво ли стана с него?

- Чуйте, сега идва най-смешното нещо на света, на което някога съм бил свидетел! Попита ме дали още държавен химн ни е "Хей, славяни!" Казах й, че е той. Мога ли да

пея? Как да не мога! Е, тогава, каза, пейте! И какво да правя? Запях "Хей, славяни..." Знам само първия куплет, та затова нататък продължих мрънкайки. Присъедини се и Кралицата. Пеехме на два гласа химна и аз, естествено, станах прав, а тя остана да седи и да ми приглася. "Хайде, наш'те! - викна тя. - Сини, сини! Цапни му един по мутрата, какво го галиш?" Това беше направо налудничаво, ако разбирате какво искам да кажа с това, да гледаш Кралицата как подкрепя някакъв невидим футболен отбор и псува. Накрая се поуспокои и ме помоли да я извиня за държанието й. Каза ми, че за пръв път от много години виждала земляк. Защото, наистина, бях първият югославянин, стъпил в това миниатюрно кралство на архипелаг...

- Къде е то? - попитах другаря Мелви.

- Тайлезия ли? Състои се от 326 острова и намира между Таос, Камланд и Маболжа...

- Е, добре де - попита Генералният, на когото нищо не му беше ясно, - откъде се е взела чак там?

- Дълга история - каза нашият посланик в Тайлезия. - Но, накратко, преди да стане кралица *Ретха*, била секретарка на тайлезийския посланик в Париж, за когото след това се омъжила. Подробно ми разказа тези неща. Знаете ли какво я запитал бъдещият й мъж? *Умее ли да зашие копче*! Смешно, а? Но Нитуб Тай наистина имал късмет. Взел властта след класически държавен преврат с помощта на флотата и свалил далечния си роднина, бивш крал, известен хомосексуалист. Това приятелче можело само за една нощ в Лас Вегас да проиграе всички ураниеви залежи на Тайлезия! Шушука се, че не малка помощ Нитуб Тай получил от Китай, въпреки че отначало кокетничел с русите. Впрочем, за всичко това можете да чуете утре на лекцията ми от цикъла *По азиатските пътища* в Коларчевия университет... Но да оставим политиката! Най-много ме смая характерът на

Кралицата. Нейният *изменен* характер, искам да кажа. Защото през време на дългогодишната си дипломатическа кариера из Азия съм срещал много европейки, омъжени за азиатци и всички те по някакъв начин бяха запазили европейския си характер, как да ви обясня? Някакво леко кокетничене, свободно държание, и аз не знам какво точно, но всички те копнееха за Франция или някоя друга страна, откъдето бяха, всички живееха с мечтата за едномесечна почивка в Европа всяка година. Тази не, господа мои! По дух тя беше станала същинска азиатка. Говори шепнешком, а погледът й е пълен със скромност... Сякаш зад всеки неин жест стоят хиляди години *пхарска* цивилизация на този древен народ, който е един от най-старите на Земята. Освен това, Кралицата презира, тотално презира всички материални облаги! Облечена е като всички останали тайлезийски жени, с копринена кърпа, а такива има само седем - по една за всеки ден. Рокля-понеделник, рокля-вторник и тъй нататък... Ходи боса, както и всички останали, а, което е най-интересно, дори и лицето й е претърпяло трансформация - известно изпъкване на скулите, що ли, сякаш очите й са съвсем дръпнати като на индокитайските жени. Не знам на какво се дължи това, ако не е старата истина, че с времето кучето започва да прилича на господаря си! Малко е да се каже, че народът на Тайлезия я обожава! Там тя има статус на светица и на Орлеанска дева...

Другарят посланик погледна часовника си:

- Е - каза, - да бягам на заседание на Секретариата за външни работи!

Жълтозелената тревичка в празната бутилка от полска водка приличаше на усукано стъбло.

- Кралицата много ми говори за Вас... - каза другарят Мелви. - Помоли ме да Ви издиря и да Ви предам тази дреболия...

От джоба си измъкна миниатюрна кутийка, украсена със сапфири.

- Беше ми изключително приятно - каза той на сбогуване. - В края на седмицата се връщам в Тайлезия, та ако желаете да й изпратите нещо...

- Не желая - казах.

Когато излезе от кабинета на Генералния, който леко се поклащаше зад бюрото си, попитах мога ли и аз да си вървя.

- Няма ли да погледнеш какво има вътре? - попита. - Някой диамант, а?

Отворих капачето и между пръстите ми едва не се изплъзна със розова хартия: три неразделени билета за Кинотеката (прожекция от 21.30 - места седем, осем, седем), на които пишеше, че фалшификацията се наказва по закона.